

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ДІАГНОСТИЧНИХ МЕТОДИК ЯК ЗАСОБУ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ ПЕДА- ГОГІЧНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

У статті показано аналіз проблеми використання діагностичних методик як засобу підвищення якості освіти студентів педагогічної вищої школи. Якість професійної підготовки майбутніх вчителів технології набуває гострої актуальності в умовах інтеграції вищої освіти в світовий та європейський освітній простір. Система управління якістю освіти передбачає рівну участь і відповідальність учасників навчально-виховного процесу в покращенні якості вищої освіти; оперативне інформування учасників навчально-виховного процесу про результати контролю якості освіти; застосування експертних і тестових методів оцінювання рівня знань, умінь, навичок та педагогічної компетентності.

Ключові слова: контроль, діагностика, педагогічна діагностика, якість освіти.

Постановка проблеми. Національні системи освіти різних країн перманентно схильні до кризових явищ: неолік фінансових коштів, високоякісних викладачів, приміщень, навчальних посібників. Теперішній стан у світі різко відрізняється від того, що в минулому вважалося звичайним. Сьогоднішня світова криза освіти може обернутися серйозними наслідками. Навчальний процес вищої школи базується на стандартизації освіти.

Стандарт – це обов'язкові вимоги до окремих сторін освіти. Національні та світові системи освіти перед початком XXI століття переживають глибоку кризу, у якій в той чи інший мірі опиняються всі країни світу. Це явище має наступні оцінки та характеристики:

- існує розрив між кількістю людей, які бажають отримати якісну освіту, і тими, хто має можливість отримати її. Цей розрив у різних країнах різний, але є скрізь, так як існуючі школи і університети не можуть задовольнити все зростаючу потребу в освіті;

- професійна освіта в усьому світі не встигає в змістовному плані слідувати за технологіями, що швидко змінюються, тобто системи освіти консервативні.

Останні публікації з теми дослідження. На початку 70-х з'явилося кілька праць (переважно статей) з окремих питань діагностування та прогнозування навчання. Нині розробленням цих проблем займаються М. Ржецький, Н. Розенберг, В. Бондар, І. Распопов, І. Булах, Ю. Мальований, Л. Момот, О. Козаков, С. Гончаренко, Г. Підласий та інші українські дослідники. Питанням перевірки й оцінки знань присвячено велику кількість робіт (В. Аванесов, Т. Батуріна, Н. Галяміна, О. Гофман, В. Жернов, Г. Ковальова, М. Кудасв, В. Кальней, М. Лернер, А. Майоров, Е. Перовський, В. Полонський, Е. Сахарчук, М. Скаткін, П. Сікорський, Е. Шишов та ін.). Контроль і оцінка знань стали об'єктами досліджень психологів – Б. Ананьєва, О. Леонтьєва, Н. Талізної, Д. Ельконіна та ін. У сучасній педагогічній науці склалися три основні підходи до розуміння суті зазначеної проблеми:

Мета статті. Якість професійної підготовки майбутніх вчителів технології набуває гострої актуальності в умовах інтеграції вищої освіти в світовий та європейський освітній простір. Система управління якістю освіти передбачає рівну участь і відповідальність учасників навча-

льно-виховного процесу в покращенні якості вищої освіти; оперативне інформування учасників навчально-виховного процесу про результати контролю якості освіти; застосування експертних і тестових методів оцінювання рівня знань, умінь, навичок та педагогічної компетентності.

Отримані результати. Аналіз різноманітної літератури з підготовки вчителів технологічної освіти та змісту навчальних програм з трудового навчання і, зокрема, аналіз програми навчальних дисциплін педагогічного циклу: «Загальна педагогіка», «Історія педагогіки», «Методика виховної роботи», «Освітні технології»; професійного спрямування: «Технологія приготування страв», «Основи композиції одягу», «Комп'ютерний дизайн» та ін. дає змогу зазначити, що найбільш поширеними в сучасній вищій школі діагностичними методиками визначення якості знань студентів з курсу трудового навчання є проведення анкетування, контрольних та самостійних робіт під час атестування в кінці модулів та в період сесії, проведення перевірок конспектів та перевірка знань, умінь і навичок під час проведення занять. Необхідно також зазначити, що всі ці «традиційні» заходи націлені виключно на перевірку знань студентів та контроль їх самостійної діяльності. При цьому досить часто порушуються принципи цілісності, всебічності, систематичності, логічності тощо діагностування і зовсім мало уваги надається проведенню якісного аналізу отриманих результатів, розробки чи корекції подальшого навчання тих чи інших студентів, прогнозуванню, конкретизації та врахуванню причин виявлених відхилень, які завжди в більшій чи меншій мірі існують у навчальному процесі.

Зважаючи на всю складність сучасної освіти у вищій школі – відхід від традиційної вітчизняної форми навчання та прийняття європейських стандартів освіти – необхідно зазначити, що використання лише перелічених «традиційних» методів діагностики знань є недостатнім. Якщо ж враховувати намічені тенденції в сучасній українській освіті та особливості європейського навчання, згідно яких студенти повинні основну частину навчального матеріалу вивчати самостійно за межами вищого навчального закладу, а функції викладачів зводяться до консультативної роботи зі студентами та контролю їх успішно-

сті, то слід визнати, що система українського навчання, в тому числі й діагностика якості знань, повинна зазнати корінних змін. В контексті сучасних суспільних перетворень все більшої значущості отримують діагностичні методики, які дозволяють проводити моніторинг, контроль та діагностику знань студентів, виходячи з принципів дистанційного навчання. Значну допомогу в розв'язанні даної проблеми мають відігравати новітні інформаційні технології.

На констатувальному етапі експерименту відбувалося діагностичне вивчення впровадження в практику вищої школи традиційної системи контролю навчальної діяльності студентів, здійснювався аналіз різних чинних систем рейтингового контролю. У ході констатувального експерименту шляхом анкетування і бесід (всього опитано 195 викладачів і 1313 студенти) було з'ясовано: а) ставлення викладачів і студентів до системи навчання у вузі та рейтингового контролю; б) недоліки в організації контролю навчальної діяльності студентів у сучасних умовах. Цілком позитивно оцінюють нововведення лише 19% викладачів і 29% студентів. Не підтримували впровадження рейтингового контролю на початок формування експерименту більшість викладачів і студентів – 55% і 36%, відповідно. Індиферентну оцінку з приводу цих питань дали 5% викладачів і 8% студентів, не змогли визначитись з відповіддю 21% і 27% викладачів і студентів, відповідно. Слід відзначити, що серед причин негативного ставлення до рейтингового контролю викладачами були названі недоліки, наявні в практиці вищої школи, як-от: недостатня методична розробленість рейтингового контролю (81%), консерватизм мислення у використанні сучасних методик контролю (31%), невміння використовувати новітні інформаційні технології у процесі навчання (69%), недостатня матеріальна база для забезпечення нововведень (77%).

На констатувальному етапі експерименту були проведені зрізи абсолютної успішності та якості навчання за результатами 1-го та 2-го семестрових модулів, які показали, що в середньому з усіх навчальних дисциплін абсолютна успішність студентів 1-5 курсів була в межах від 85% до 94%, а якість навчання від 42% до 53%. Аналіз результатів 3-го та 4-го семестрових модулів показав, що абсолютна успішність студентів 1-5 курсів знаходилась в межах від 87% до 98%, а якість навчання від 48% до 55%.

Тобто, після 6-8 місяців навчання за модульною технологією здійснилося суттєве покращення абсолютної успішності та якості навчання. При цьому найкращі результати отримано на 1 і 2 курсах, а на 4 та 5 курсах результати навчання майже не змінилися. Крім того, не була отримана позитивна динаміка підвищення абсолютної успішності та якості навчання у 29% викладачів університету, що свідчить як про об'єктивні труднощі переходу на модульну технологію навчання, так і про психологічні – інертність в цьому процесі студентів старших курсів і певної кількості професорсько-викладацького складу. При цьому майже половина викладачів (47%) вважає, що введення модульної системи та рейтингового контролю не сприятиме значному поліпшенню якості навчально-

пізнавальної діяльності студентів.

Науково-методичні засади комплексної педагогічної діагностики якості підготовки майбутніх вчителів технологій у ДВНЗ «КНУ» КПП, перший тур якого був проведений восени 2010 року, були закладені на основі відповідних системних досліджень, що проводилися в університеті. Відмітимо основні з них:

- проведення масштабних педагогічних експериментів з метою ідентифікації параметрів процесів накопичення знань студентів і формування на цій основі стратегій системного керування якістю навчального процесу;

- вивчення природи формування залишкових знань та розробка методів комплексного моніторингу якості залишкових знань, як одного з найважливіших показників якості навчального процесу в цілому;

- формування банку діагностичних завдань з фахових дисциплін, розробка відповідних діагностичних технологій;

- створення інформаційних технологій неперервної системно-комплексної діагностики якості підготовки майбутніх педагогів.

Результати комплексної педагогічної діагностики якості підготовки майбутніх учителів технологій у 2010-2012 роках подано у малюнку 1.

Середнє значення індексу якості підготовки майбутніх учителів технологій подано на малюнку.

З рисунка видно, що середнє значення індексу якості підготовки поступово змінювалось протягом року. Такі результати пов'язані з тим, що у 2010 році ми застосовували традиційні види діагностування якості знань студентів. У 2011-2012 роках у навчальний процес окрім означених видів контролю ми впроваджували такі як: портфоліо студентів, індивідуально-групову роботу, технологію веб-квест, роботу в групах, моделювання ситуацій тощо.

Аналіз сучасних праць із питань організації контролю навчальних досягнень студентів; журналів обліку успішності й відвідування студентів на заняттях, бесіди з викладачами та власні спостереження показали, що в освітянській практиці існують досить різні моделі організації контролю навчальних досягнень студентів із педагогічних дисциплін та професійно – предметної підготовки, перевірка здійснюється із використання різних схем і шкал оцінювання, різняться підходи до розрахунку рейтингу студентів (у деяких випадках навіть у межах одного університету) тощо. Аналіз результатів вивчення відповідей на запропоновані педагогічні ситуації показав, що більшість студентів не змогли впоратись із запропонованими завданнями. На питання: «Які ускладнення виникали при виконанні завдання і чому?» – були такі відповіді: «Не знаю, як виконати завдання, ускладнює прогнозувати»; «Не можу планувати свої дії із-за відсутності інформації про рівень успішності учнів з предмета, необхідні додаткові відомості». Запропоновані завдання виявили обмеженість професійних умінь у майбутніх педагогів.

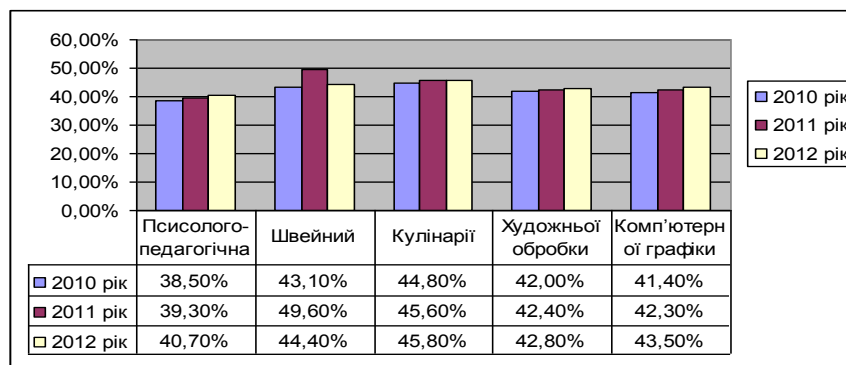

Рис.1. Середні показники індексу якості підготовки майбутніх учителів технології на констатувальному етапі експерименту

Висновки. На наш погляд, якісно розроблені завдання, тобто ті, які складаються переважно з задач професійної – педагогічної спрямованості, сприяють підвищенню у майбутніх педагогів мотивації до вивчення педагогічних дисциплін. Це також підтвердили результати анкетування, за якими, на думку 46,79% опитаних студентів педагогічних спеціальностей, професійно-педагогічна спрямованість матеріалу, що вивчається, та можливість практичного використання педагогічних знань у майбутній професійній діяльності є сильним мотивуючим фактором. Тому ми вважаємо, що при розробці контрольних та завдань для самостійної роботи потрібно збільшити відсоток завдань професійно-педагогічної спрямованості від загальної їх кількості. Враховуючи те, що у вищій школі діагностика отримує

якісно нове значення для суб'єктів навчального процесу – виступає вже не як засіб примусового навчання та жорсткого контролю зі сторони адміністрації та викладачів над студентами, а як засіб раціонального та об'єктивного визначення студентами особистого рейтингу, засіб власної стимуляції до навчання, – то, відповідно, діагностування обов'язково має нести в собі як елементи звичайного традиційного контролю знань, умінь та навичок студентів, так і зобов'язання виявляти тенденції, динаміку формування продуктів навчання, виконувати функції статистичного накопичення інформації, аналізу та прогнозування перебігу навчального процесу.

Подальшу свою роботу вбачаємо у розробці завдань моніторингового контролю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конкретні майбутні цілі освітніх систем. Звіт Європейської комісії 31 січня 2001 р. <http://europa.eu.int>.
2. Поважна Л. І., Цехмістрова Г.С. Організаційно – методичне забезпечення контролю якості на-

вчання у вищому закладі освіти / Г.С. Цехмістрова – К.: Вища школа., 2001.- 94 с.

3. Лукіна Т.О. Моніторинг якості освіти: теорія і практика /Тетяна Олегівна Лукіна. – К.: «Шкільний світ». Вид. Л. Галицина, 2006.-128с.

REFERENCES

1. Konkretni maibutni tsili osvitynih system. Zvit Yevropeiskoi komisii 31 sichnia 2001 r. [Concrete future objectives of education systems. Report of the European Commission January 31, 2001]. (n.d.). *europa.eu.int*. Retrieved from <http://europa.eu.int> [in Ukrainian].
2. Povazhna, L.I., & Tsekhmistrova, H.S. (2001). *Orhanizatsiino-metodychne zabezpechennia kontroliu ya-*

kosti navchannia u vyshchomu zakladi osvity [Organization-methodological quality assurance in higher education institutions]. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].

3. Lukina, T.O. *Monitorynh yakosti osvity: teoriia i praktyka [Monitoring the quality of education: theory and practice]. Kyiv: "Shkilnyi svit" [in Ukrainian].*

Л. А. Савченко

АНАЛИЗ ПРОБЛЕМЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ДИАГНОСТИЧЕСКИХ МЕТОДИК КАК СПОСОБА ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ СТУДЕНТОВ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

В статье показан анализ проблемы использования диагностических методик как средства повышения качества образования студентов педагогической высшей школы. Качество профессиональной подготовки будущих учителей технологии приобретает острую актуальность в условиях интеграции высшего образования в мировое европейское образовательное пространство. Система управления качеством образования предусматривает равное участие и ответственность участников учебно-воспитательного процесса в улучшении качества высшего образования; оперативное информирование участников учебно-воспитательного процесса о результатах контроля качества образования; применение экспертных и тестовых методов оценивания уровня знаний, умений, навыков и педагогической компетентности.

Ключевые слова: контроль, диагностика, педагогическая диагностика, качество образования.

L. O. Savchenko

ANALYSIS OF PROBLEM OF USING DIAGNOSTIC TECHNIQUES AS MEANS OF QUALITY IMPROVEMENT OF STUDENTS' EDUCATION IN PEDAGOGICAL UNIVERSITIES

In article the analysis of a problem of use of diagnostic techniques as means of improvement of quality of education of students of the pedagogical higher school is shown. Quality of vocational training of future teachers of technology gains sharp relevance in the conditions of integration of the higher education into world European educational space. The control system of quality of education provides equal participation and responsibility of participants of teaching and educational process in improvement of quality of the higher education; expeditious informing of participants of teaching and educational process on results of quality control of education; application of expert and test methods of estimation of level of knowledge, abilities, habits and pedagogical competence. National education systems of different countries are permanently exposed to the crisis because of lack of funds, high-quality teachers, facilities, textbooks. The current state of the world is very different from that in the past it was considered normal. Today's global crisis education can result in serious consequences. The educational process of high school is based on the standardization of education. Therefore, we believe that the development of tests and tasks for independent work need to increase the percentage of professional and pedagogical orientation of their total number. Given in high school receives new quality diagnostic value for the subjects of the educational process - no longer appears as a means of compulsory education and strict control on the part of the administration and faculty of the student, and as a rational and objective definition of personal student ranking means of stimulating their own learning - that , accordingly, the diagnosis must necessarily bear control elements of the traditional knowledge and skills of students and commitment to identify trends and dynamics of the formation of product training, serve as the accumulation of statistical information analysis and prognosis of the learning process.

Keywords: control, diagnostics, pedagogical diagnostics, quality of education.

Подано до редакції 09.08.13
